

Introducere

În copilărie, în perioada dintre 1970 și 1980, locuiam în Belgia, unde tatăl meu, Anthony, lucra ca avocat la sediul european al Procter & Gamble. În timp, ne-am mutat în case diferite de la periferia Bruxellesului, dar a existat un element constant: indiferent unde ne aflam, pe policioara de deasupra căminului sau pe un pervaz se înșira întotdeauna o colecție de fotografii și amintiri.

Printre acestea se afla o fotografie cu tatăl meu purtând uniformă Gărzii Scoțiene; o alta cu el și mama mea, Elizabeth, în ziua nunții lor din 1953, și o fotografie cu bunicul meu patern născut în Australia, Lionel, și soția lui, Myrtle. De asemenea, și mai curios, exista un portret înrămat în piele al Regelui George al VI-lea, tatăl actualei Regine, semnat și datat 12 mai 1937, ziua încoronării lui; o altă fotografie cu el și soția lui, Elisabeta, cunoscută în generația mea drept Regina-Mamă, și cele două fiice ale lor, viitoarea Regină Elisabeta, pe atunci o fată în vârstă de unsprezece ani și sora ei mai mică, Margaret Rose; și o a treia fotografie, datată 1928, înfățișând cuplul regal pe când încă erau Duce și Ducesă de York, semnată Elisabeta și Albert.

Cu siguranță că mi se explicase semnificația tuturor acestor fotografii, dar nu le-am dat prea mare importanță în copilărie. Am înțeles că legătura cu regalitatea o reprezenta Lionel, dar el se

pierdea undeva în negura istoriei pentru mine ; murise în 1953, cu doisprezece ani înainte de nașterea mea. Știam că bunicul meu fusese logopedul Regelui – indiferent ce-o fi însemnat asta – și nimic mai mult. Nu am pus niciodată alte întrebări și nici nu mi s-au oferit mai multe detalii din proprie inițiativă. Eram mult mai atras de diferitele medalii și însemne înșirate lângă fotografii. Obișnuiam mai ales să mă distrez punându-mi centura și cascheta de ofițer ale tatălui meu, și jucându-mă de-a soldații, cu medaliile prinse mândru pe cămașă.

Dar, mai târziu, după nașterea copiilor mei, am început să îmi pun întrebări despre cine fuseseră și de unde veniseră strămoșii mei. Interesul general tot mai mare pentru genealogie mi-a stimulat și mai mult curiozitatea. Cercetându-mi arborele genealogic, am dat peste o bunică din Melbourne care avusese paisprezece copii, dintre care numai șapte trecuseră de prima copilărie. Am aflat și că străbunicul meu plecase din Irlanda spre Australia la bordul navei cu aburi *Boyne*, în 1850.

În ceea ce mă privea, bunicul meu era doar unul dintre membrii unei familii extinse, împărțite între Australia, Irlanda și Marea Britanie. Acestea erau informațiile chiar și după moartea tatălui meu, în 2001, când mi s-a dat sarcina de a-i cerceta documentele personale, pe care le păstrase într-un dulap metalic pentru dosare înalt, gri. Printre testamente, contracte și alte documente importante, se aflau sute de scrisori și fotografii vechi, colecționate de bunicul meu – toate îndosariate atent, în ordine cronologică, într-o mapă pentru documente.

Abia în iunie 2009, când am fost abordat de Iain Canning, producătorul filmului *Discursul Regelui*, am început să înțeleg semnificația rolului jucat de bunicul meu: cum îl ajutase pe cel care era pe atunci Duce de York, și care devenise rege împotriva voinței lui în decembrie 1936, după abdicarea fratelui mai mare, Edward al VIII-lea, în lupta lui de-o viață împotriva unei bâlbâieli cronice care a transformat fiecare discurs public sau transmisiune radio într-un chin îngrozitor. Am început să realizez că viața și munca lui puteau fi interesante pentru un public mult mai extins decât familia mea.

În luna aprilie, Lionel fusese subiectul piesei de teatru de după-amiază difuzată la BBC Radio 4, intitulată, de asemenea, *Discursul unui Rege*, de Mark Burgess. Totuși, acest film avea să fie mult mai complex – un film important, cu o distribuție răsunătoare, din care făceau parte Helena Bonham Carter, Colin Firth, Geoffrey Rush, Michael Gambon și Derek Jacobi. Este regizat de Tom Hooper, omul din spatele filmului de succes *The Damned United*, care a prezentat un aspect foarte diferit al istoriei engleze recente : perioada scurtă și tulbură în care Brian Clough a ocupat poziția de manager al echipei de fotbal Leeds United în 1974.

Bineînțeles, Canning și Hooper doreau ca filmul lor să fie cât mai aproape de realitatea istorică, astfel că mi-am propus să încerc să descopăr cât mai multe despre bunicul meu. Punctul de plecare evident a fost dulapul din biroul tatălui meu : examinând riguros documentele lui Lionel pentru prima dată, am descoperit jurnale scrise într-un stil plin de viață, în care își consemnase foarte detaliat întâlnirile cu Regele. Există o corespondență bogată, deseori caldă și prietenoasă, cu însuși George al VI-lea, și diverse alte consemnări – inclusiv un bilet de programare, cu scrisul de mână subțire al bunicului meu, în care descria prima întâlnire cu viitorul Rege în micul lui cabinet de consultații de pe strada Harley, la 19 octombrie 1926.

Coroborându-le cu alte informații pe care am reușit să le adun de pe internet, și cu cele câteva pagini de referiri la Lionel incluse în majoritatea biografiilor lui George al VI-lea, am reușit să aflui mai multe despre relația unică a bunicului meu cu Regele, precum și să corectez unele adevăruri parțiale și amintiri exagerate, devenite neclare de-a lungul generațiilor.

Totuși, curând mi-am dat seama că arhiva era incompletă. Lipseau scrisori și zile din jurnal pentru perioada dintre anii 1920 și 1930, frânturi din ele fiind citate în biografia oficială a lui George al VI-lea scrisă de John Wheeler Bennett și publicată în 1958. De asemenea, de negăsit erau și caietele cu decupaje din ziare pe care, după cum știam de la verii mei, Lionel le colecționase în cea mai mare parte a vieții.

Cu toate acestea, cel mai tare mă dezamăgea, probabil, lipsa unei scrisori scrise de Rege în decembrie 1944, care mă fascinasese în mod special. Existența ei era dezvăluită într-un pasaj din jurnalul lui Lionel, în care acesta descria o conversație dintre cei doi după rostirea de către monarh a mesajului anual de Crăciun pentru națiune, când, pentru prima dată, bunicul meu nu îi fusese alături.

— Munca mea s-a încheiat, Sir, i-a spus Lionel.

— Nicidecum, a răspuns Regele. Munca de acum înainte este cea care contează, și pentru aceasta ești indispensabil. Apoi, potrivit relatării lui Lionel, „mi-a mulțumit și după două zile mi-a scris o scrisoare foarte frumoasă, care sper că va fi prețuită de urmașii mei“.

Dacă aș fi avut scrisoarea, aș fi prețuit-o, dar era de negăsit în corespondență, decupajele din ziare și jurnal. Această scrisoare dispărută m-a determinat să răscolesc tot, să cercetez până la capăt orice informație din ceea ce s-a transformat într-o căutare pentru a pune laolaltă cât mai multe detalii din viața bunicului meu. Am devenit o pacoste pentru rudele mele, la care m-am dus de nenumărate ori pentru a sta de vorbă. Am scris la Palatul Buckingham, Arhivele regale de la Castelul Windsor, precum și scriitorilor și editorilor cărților despre George al VI-lea, sperând că scrisoarea se afla printre materialele împrumutate de la tatăl meu sau de la frații lui mai mari, și nu se întorsese. Dar nu i-am dat de urmă.

Spre finalul anului 2009, am fost invitat pe platourile *Discursului Regelui* în timpul filmărilor de la Portland Place, în Londra. Într-o pauză l-am cunoscut pe Geoffrey Rush, care joacă în rolul bunicului meu, și pe Ben Wimslett, care îl interpretează pe tatăl meu la vârsta de zece ani. După ce am depășit momentul bizar de a vedea la vârsta copilăriei un individ pe care l-am cunoscut numai ca adult, m-a fascinat o scenă în care personajul lui Rush se apleacă asupra tatălui meu și a fratelui său mai mare, Valentine, interpretat de Dominic Applewhite, în timp ce le cere să recite din Shakespeare. Asta mi-a amintit o scenă reală, pe când eram copil, iar tatăl meu mă silise să fac același lucru.

Tatăl meu avea o pasiune – și un talent – pentru poezie și recitare, repetând deseori cuvânt cu cuvânt pasaje întregi pe care și

le amintea din copilărie. Obişnuia să se amuze turuind pagini din Hilaire Belloc ca distracție de petrecere pentru oaspeți. Dar cea mai mare satisfacție i-o oferea sora mea mai mare, Sarah: într-adevăr, recitalurile lui o mişcau deseori până la lacrimi.

La vremea respectivă, nu îmi amintesc să fi fost impresionat de talentul tatălui meu. Totuși, privind înapoi în timp la această scenă, îmi dau seama de perseverența lui și de frustrarea pe care probabil o simțea față de refuzul meu de a-i împărtăși dragostea pentru poezie, insuflată de tatăl lui.

Filmările s-au încheiat în ianuarie 2010, ceea ce a marcat începutul unei călătorii cu descoperiri mai personale pentru mine. Canning și Hooper nu și-au propus să facă un documentar, ci un film biografic care, deși prezintă corect spiritul bunicului meu, se concentrează asupra unei perioade de timp limitate: de la prima întâlnire dintre bunicul meu și viitorul Rege, în 1926, până la izbucnirea războiului, în 1939.

Fiind inspirat de film, am dorit să transmit toată povestea vieții bunicului meu, de la copilăria în Adelaide, Australia de Sud, în anii 1880, până la moartea lui. Astfel, am demarat cercetări extinse și detaliate asupra personalității și faptelor sale. Acest proces a fost frustrant sub multe aspecte pentru că, în ciuda statutului profesional al lui Lionel, se cunoșteau foarte puține detalii despre metodele pe care le-a utilizat în cazul Regelui. Chiar dacă a publicat câteva articole despre tratarea bălbâielii și a altor defecte de vorbire, nu și-a descris niciodată metodele în mod oficial și nu a avut niciun student sau ucenic căruia să îi împărtășească secretele profesionale. Și nici nu a păstrat o fișă a pacientului lui celebru – probabil din discreția cu care a tratat întotdeauna relația cu Regele.

Apoi, în iulie 2010, editorii făcând presiuni pentru predarea manuscrisului, perseverența mea a dat roade, în cele din urmă. Aflând despre cercetările mele, vara mea, Alex Marshall, m-a contactat și mi-a transmis că găsisse câteva cutii cu documente referitoare la bunicul. Nu credea că aveau să fie foarte utile dar, chiar și așa, m-am autoinvitat la ea acasă, în Rutland, pentru a le

studia. Am fost întâmpinat cu câteva volume aranjate pe o masă în sufragerie: două cutii mari pline cu corespondență între Rege și Lionel, datate din 1926 până în 1952 și alte două cutii pline cu manuscrise și decupaje din presă, pe care Lionel le lipise cu grijă în două caiete mari, unul verde și celălalt albastru.

Spre încântarea mea, Alex deținea părțile lipsă din arhivă, precum și trei volume de scrisori și o secțiune dintr-un jurnal pe care bunica mea, Myrtle, îl ținuse în timpul unei călătorii în jurul lumii, pe care o făcuse împreună cu bunicul meu în 1910, și în primele luni din Al Doilea Război Mondial. Scris într-un stil mai personal decât jurnalul lui Lionel, acesta oferea o imagine mai revelatoare a nimicurilor vieții lor împreună. Documentele, întinse pe sute de pagini, erau o comoară fascinantă pe care am descifrat-o pe parcursul multor zile; regret, doar, că scrisoarea pe care o căutasem cu atâta disperare nu se număra printre ele.

Toate aceste materiale alcătuiesc baza cărții de față, pe care Peter Conradi, scriitor și jurnalist la *The Sunday Times*, m-a ajutat să o alcătuiesc. Sper că, parcurgând-o, îmi veți împărtăși fascinația pentru bunicul meu și relația lui unică și foarte apropiată cu Regele George al VI-lea.

Chiar dacă am încercat să cercetez viața bunicului meu în totalitate, poate că mai există informații nedescoperite încă. Dacă vă înrușiți cu Lionel Logue, i-ați fost pacient sau coleg, sau dacă aveți orice informație despre el și munca lui, mi-ar face mare plăcere să luăm legătura. Pot fi contactat pe adresa lionellogue@gmail.com.

Mark Logue
Londra, august 2010

1

God Save the King

Albert Frederick Arthur George, Regele Marii Britanii și al Dominioanelor Britanice și ultimul Împărat al Indiei, s-a trezit brusc. Abia trecuse de ora 3 dimineața. Dormitorul din Palatul Buckingham pe care îl ocupa de când devenise monarh, în urmă cu cinci luni, era o oază de pace și liniște în inima Londrei de obicei, dar în această dimineață somnul îi fusese întrerupt brusc de pârâitul difuzoarelor care se testau afară, pe Constitution Hill. „Un difuzor putea să se fi aflat, la fel de bine, în camera noastră“, scria el în jurnal.¹ Apoi, când a crezut, în sfârșit, că își putea relua somnul, au început fanfarele și trupele.

Era ziua de 12 mai 1937, iar pe Regele în vârstă de patruzeci și unu de ani îl aștepta una dintre cele mai mărețe – și mai tensionate – zile din viața lui : încoronarea. Prin tradiție, ceremonia are loc la optsprezece luni după instalarea monarhului pe tron, rămânând suficient timp pentru pregătiri și perioada de doliu după decesul regelui sau reginei precedente. Această încoronare era diferită: data fusese aleasă deja pentru încoronarea fratelui său mai mare, devenit rege după moartea tatălui lor, George al V-lea, în ianuarie 1936. Totuși, Edward al VIII-lea a ocupat tronul mai puțin de un an, după ce a cedat în fața farmecelor lui Wallis Simpson, o americană divorțată; fratele mai mic, Albert, Duce de York, l-a suc-

cedat fără tragere de inimă după abdicarea lui din luna decembrie a acelui an. Albert și-a ales numele de George al VI-lea – atât în amintirea tatălui său, cât și ca semn al continuității domniei acestuia după tulburările din anul precedent, care aruncaseră monarhia britanică într-una dintre cele mai mari crize din istoria ei.

Aproximativ în același timp, în decorul mult mai puțin grandios din Sydenham Hill, în suburbiile din sud-estul Londrei, un domn arătos, apropiindu-se de vârsta de șaiszeci de ani, cu părul șaten ciufulit și ochii de un albastru strălucitor, era la rândul său agitat. Și pe el îl aștepta o zi mare. Născut în Australia ca fiu al unui cârciumar, se numea Lionel Logue și, de la prima lui întâlnire cu viitorul monarh, petrecută în urmă cu zece ani, deținuse un rol straniu, dar tot mai influent, în familia regală.

Pentru a-și lua măsuri de precauție, Logue (cărui nu îi plăcea să șofeze) găzduise peste noapte un șofer. Împreună cu mândra lui soție, Myrtle, care avea să îl însoțească în acea zi importantă, a început să se pregătească pentru călătoria spre oraș. Myrtle, care purta bijuterii în valoare de 5000 de lire sterline, radia de frumusețe. Un coafor pe care căzuseră de acord să îl ia cu ei de pe traseu avea să le desăvârșească imaginea. Logue, îmbrăcat într-un costum regal complet, se simțea stânjenit că purta șosete de mătase și trebuia să fie atent să nu se împiedice în spadă.

Pe măsură ce orele treceau și străzile Londrei se umpleau de mulțimile de simpatizanți, dintre care mulți dormiseră pe paturi de campanie sub cerul liber, anxietatea celor doi bărbați creștea. Regele avea un „sentiment de cădere în interior” și nu putuse mânca nimic la micul dejun. „Știam că avea să fie cea mai grea zi și că trebuia să rezist în timpul celei mai importante ceremonii din viața mea”, a scris el în jurnal în acea seară. „Orele de așteptare înainte de plecarea spre Westminster Abbey au fost cele mai chinuitoare.”⁴²

Cu origini datând de aproape o mie de ani, încoronarea unui monarh britanic la Westminster Abbey este o festivitate națională fără egal în lume. Elementul central al ceremoniei este ungerea: în timp ce monarhul stă așezat pe Scaunul medieval al Regelui Edward, cu

baldachin deasupra capului, Arhiepiscopul de Canterbury îi atinge mâinile, pieptul și capul cu mir. Acesta este un amestec din esențe de portocale, trandafiri, scorțișoară, mosc și ambră cenușie, păstrat într-o fiolă în formă de vultur și picurat dintr-o lingură cu filigran. Prin acest act, monarhul este consacrat în fața lui Dumnezeu pentru a-și servi poporul, în fața căruia a făcut un jurământ solemn. În cazul unui om atât de profund religios precum Regele George al VI-lea, era dificil de apreciat semnificația acestei mărturisiri a dependenței lui față de Dumnezeu pentru a dobândi harul, tăria și puterea de a le face bine supușilor lui.

Să te afli în centrul unei astfel de ceremonii – în tot acest timp ținând în echilibru pe cap o coroană străveche cântărind 3,5 kilograme – ar fi fost un chin pentru oricine, dar Regele avea un motiv în plus să fie neliniștit cu privire la ceea ce îl aștepta: având din copilărie o serie de probleme de sănătate, suferea și din cauza unei bătălii enervante. Suficient de incomodă în cadrul unor mici adunări, aceasta i-a transformat discursurile publice într-un chin considerabil. Potrivit revistei americane *Time*, Regele era „cel mai celebru bâlbâit contemporan“ din lume³, alăturându-se unei liste de nume importante care mergea până în antichitate, din care făceau parte Esop, Aristotel, Demostene, Virgiliu, Erasmus și Darwin.

Mai rău, în săptămânile dinaintea încoronării, Regele fusese nevoit să îndure o campanie de zvonuri cu privire la sănătatea lui, declanșată de susținătorii fratelui lui mai mare supărat, care trăia în exil în Franța. Se zvonea că noul Rege era într-o stare fizică atât de precară, încât nu avea să fie capabil să suporte ceremonia încoronării, și în niciun caz să își îndeplinească funcțiile de suveran. Decizia Regelui de a nu ține ceremonia Durbar la Delhi, pe care predecesorul lui o stabilise pentru sezonul rece din 1937–1938, a alimentat și mai mult această campanie.

Invitații trebuia să sosească la Abbey în jurul orei 7 dimineața. Mulțimile îi ovaționau pe traseu; o garnitură specială de metrou pe ruta Kensington High Street – Westminster s-a pus la dispoziția membrilor Camerei Comunelor și ai Camerei Lorzilor, care au călătorit purtând costumele de ceremonie și coroanele nobiliare.

Logue și soția lui au plecat de acasă la 6:40, trecând pe străzi goale, spre nord, prin Denmark Hill și Camberwell Green, apoi spre vest, în direcția podului Chelsea reconstruit de curând, care fusese dat în folosință cu mai puțin de o săptămână înainte de către William Lyon Mackenzie King, prim-ministrul canadian aflat în oraș pentru încoronare. Unul câte unul, polițiștii au observat litera „P” însemnată cu verde pe parbrizul mașinii și le-au făcut semn să treacă până în fața Galeriilor Tate, unde au dat peste un ambuteiaj de mașini ce veneau din întreaga Londră și se îndreptau spre Abbey. Au ieșit din mașină când au ajuns la drumul acoperit, de pe partea opusă statuii lui Richard Inimă de Leu din Piața Parlamentului, și și-au ocupat locurile până la 7:30.

Regele și Regina au ajuns la Abbey în Trăsura din Aur, o caleașcă acoperită trasă de opt cai, folosită pentru prima dată de Regele George al III-lea la deschiderea sesiunii parlamentare în 1762. Prezența soției lui, Regina Elisabeta, îl liniștea nespus pe actualul Rege. În cei paisprezece ani de căsătorie, ea avusese o influență benefică enormă asupra lui; de fiecare dată când ezita în mijlocul unui discurs, ea îl strângea ușor de braț, cu afecțiune, impulsionându-l să continue – de obicei cu succes.

În boxa regală se aflau mama Regelui, Regina Mary, și cele două fiice ale lui. Cea mică, Prințesa Margaret Rose, în vârstă de șase ani și cât se poate de neascultătoare, era plictisită și agitată. Pe parcursul interminabilei ceremonii, și-a băgat un deget în ochi, s-a tras de urechi, și-a bălăngănit picioarele, a stat cu bărbia pe coate și a gădilat-o pe sora ei mai mare și mai serioasă, Elisabeta, care își sărbătorise recent cea de-a unsprezecea aniversare. Ca de obicei, fiica cea mare își îndemna sora să fie cuminte. În cele din urmă, Regina Mary a calmat-o pe Margaret Rose dându-i un binoclu de operă prin care să privească.

Tot un efect liniștitor, dar de altă natură, îl avea Logue, a cărui prezență într-o boxă din care se vedea întreaga ceremonie era un semn al importanței acordate de Rege. Un „supus din colonii”, după cum se autodescria, care, în ciuda carierei dedicate elocuțiunii, nu reușise niciodată să scape de accentul australian, Logue

părea nepotrivit printre reprezentanții aristocrației britanice aflate la loc de cinste în Abbey.

Cu toate acestea, cu greu s-ar putea exagera contribuția la evenimentele istorice ale zilei, a unui om pe care ziarele îl numeau „doctorul de vorbire“ al Regelui sau „specialist în vorbire“. Acesta era statutul lui Logue când a fost numit membru al Ordinului Regal Victoria, titlu pe care numai suveranul îl putea acorda. Distincția a făcut obiectul știrilor de pe prima pagină a ziarelor: potrivit *Daily Express*, numele lui era „unul dintre cele mai interesante de pe lista Meritelor acordate în ziua încoronării“. Logue purta cu mândrie medalia pe piept în Abbey.

În cei unsprezece ani de la sosirea lui din Australia pe un vapor, Logue, din camera închiriată pe strada Harley, din inima stabilimentului medical britanic, devenise un nume sonor în domeniul logopediei aflat pe atunci la început. În cea mai mare parte din tot acest timp, îl ajutase pe Ducele de York să depășească un defect de vorbire.

În ultima lună se pregătiseră pentru ziua cea mare, repetând la nesfârșit răspunsurile seculare pe care Regele avea să le dea în Abbey. În anii în care lucraseră împreună, fie la cabinetul lui Logue din Sandringham, la Windsor sau la Palatul Buckingham, dezvoltaseră un sistem. Mai întâi, Logue studia textul, identificând cuvintele care l-ar fi putut încurca pe Rege, cum ar fi cele începând cu un sunet dur, „k“ sau „g“, sau cuvintele conținând consoane repetate, înlocuindu-le cu altele, atunci când era posibil. Apoi, Logue însemna textul cu puncte de respirație, iar Regele începea să exerseze iar și iar, până îl pronunța corect – devenind deseori extraordinar de frustrat pe parcurs.

Dar nu erau admise încurcături în cuvintele din timpul ceremoniei de încoronare. Acesta era adevăratul test – și era pe cale să înceapă.

Primirea și conducerea la locurile lor a diferiților prinți și prințese, britanici și străini, începuse la 10.15. Apoi a venit mama Regelui, pășind pe muzica impunătoare a Marșului oficial al în-

coronării, urmată de diferiți reprezentanți ai statului, apoi Regina, trena ei uimitoare fiind purtată de cele șase doamne de companie.

„O fanfară de trompete, iar procesiunea Regelui se apropia, ca un val roșu și auriu“, a scris Logue în jurnalul în care avea să consemneze cea mai mare parte a vieții lui în Marea Britanie. „Iar la final, apare cel pe care l-am slujit, cu toată ființa mea, timp de 10 ani pășind lent spre noi, cam palid, dar întru totul ca un Rege. Mi se taie respirația dându-mi seama că acest om, în a cărui slujbă mă aflui, este pe cale să devină Regele Angliei.“

În timp ce Cosmo Lang, Arhiepiscopul de Canterbury, îndeplinea slujba încoronării, probabil că Logue asculta mai atent decât oricine din Abbey, chiar dacă durerea de dinți care îl chinuia amenința să îi distragă atenția. Regele i se păruse nervos la început, iar lui Logue i-a stat inima o clipă când acesta a început jurământul, dar până la urmă a vorbit bine. La final, Logue jubila: „Regele a vorbit cu o inflexiune minunată“, i-a mărturisit unui jurnalist.

De fapt, dată fiind presiunea sub care se afla Regele, a fost o minune că pronunțase cuvintele atât de clar: în timp ce ținea cartea cu textul slujbei pe care trebuia să îl citească, Arhiepiscopul acoperise, din nebagare de seamă, cuvintele Jurământului cu degetul cel mare. Dar acesta nu a fost singurul element neprevăzut: când Lordul Mare Șambelan a început să îi așeze mantiile Regelui, mâinile îi tremurau atât de puternic încât aproape că i-a pus mânerul sabiei sub bărbie, în loc să o prindă de centură, unde ar fi trebuit să se afle. Apoi, când Regele s-a ridicat din Scaunul Încoronării, un episcop l-a călcat pe mantie, făcându-l aproape să cadă, până când Regele i-a ordonat tăios să se dea la o parte.

Astfel de mici accidente erau inevitabile în timpul unei încoronări britanice; una dintre principalele preocupări ale Regelui era ca Lang să nu îi așeze coroana cu partea din spate în față, așa cum se întâmplase în trecut, astfel că aranjase ca o fâșie subțire de bumbac roșu să fie strecurată sub una dintre pietrele mari din față. În mod evident, o persoană zeloasă o îndepărtase între

timp, iar Regele nu era sigur de poziția coroanei. Încoronările unor monarhi anteriori semănaseră cu niște farse: încoronarea lui George al III-lea, din 1761, fusese ținută pe loc timp de trei ore după ce sabia dispăruse, iar ceremonia de încoronare a fiului și succesorului lui, George al IV-lea, fusese marcată de cearta cu soția lui înstrăinată și detestată, Caroline de Brunswick, oprită cu forța pentru a nu intra în Abbey.

Niciuna dintre aceste nereguli minore nu a fost observată de cei prezenți, și în niciun caz de miile de oameni aflați încă pe străzile Londrei, în ciuda vremii care se înrăutățea. La finalul ceremoniei, Regele și Regina au plecat în Trăsura de Aur pe drumul lung înapoi spre Palatul Buckingham. Ploua abundent, dar ploaia nu a descurajat mulțimea care i-a aclamat cu entuziasm pe traseu. Logue și Myrtle se relaxau mâncând sandvișurile și ciocolata aduse de acasă când, la ora 15.30, s-a auzit o voce în difuzoare: „Cei aflați în blocul J se pot îndrepta spre mașini“. Au mers spre intrare și, după treizeci de minute, li s-a chemat mașina și s-au prăbușit în ea, Logue aproape împiedicându-se de spadă. Au trecut podul Westminster din nou, au depășit tribunele pentru spectatori goale acum, ajungând acasă pe la 16.30. Întrucât avea și o durere de cap, nu numai de dinți, Logue s-a întins în pat să tragă un pui de somn.

Oricât de importantă, încoronarea a fost doar o parte din cele întâmplate Regelui în acea zi. La ora 8 în seara respectivă avea să treacă printr-un chin și mai mare: un discurs transmis în direct la radio către populația Regatului Unit și Imperiului – și, din nou, Logue avea să îi fie alături. Discursul urma să dureze doar câteva minute, dar asta nu îl făcea mai puțin chinuitor. În timp, Regele dezvoltase o frică aparte față de microfon, făcând ca o adresare la radio să fie și mai dificilă decât un discurs ținut în fața unui public. Și nici Sir John Reith, directorul general al British Broadcasting Corporation creată prin Cartă Regală în urmă cu zece ani, nu i-a ușurat situația: a insistat ca Regele să vorbească în direct.

Pe parcursul multor săptămâni înainte de transmisiunea radio, Logue lucrase cu Regele pe text. După repetiții amestecate, ba reușite, ba ratate, cei doi păreau destul de încrezători – dar nu doreau să riște. În ultimele câteva zile, Robert Wood, unul dintre cei mai experimentați ingineri de sunet de la BBC și specialist în arta emergentă a transmisiunilor externe, le înregistrase sesiunile de exerciții pe discuri de gramofon, și realizase un disc editat în mod special, care aduna laolaltă pasajele cele mai reușite. Chiar și așa, Logue tot avea emoții în timp ce era condus într-o mașină înapoi la Palat, la ora 7 seara.

Când a ajuns, li s-a alăturat lui Alexander Hardinge, secretarul personal al Regelui, și lui Reith la un whisky cu sifon. Pe când cei trei își consumau băuturile, li s-a transmis de sus că Regele era pregătit să îl primească pe Logue. Pentru australian, Regele părea să fie în formă, în ciuda evenimentelor zilei, și așa extraordinar de emoționante. Au parcurs discursul în fața microfonului o dată, apoi au revenit în camera Regelui, unde li s-a alăturat Regina, care părea să fie obosită, dar veselă.

Totuși, Logue simțea încordarea Regelui și, pentru a-i abate gândurile de la efortul care îl aștepta, a flecărit cu el despre evenimentele zilei până imediat după 8, când s-au auzit în difuzoare primele acorduri ale imnului național.

— Succes, Bertie, i-a spus Regina în timp ce soțul ei se îndrepta spre microfon.

„Vă vorbesc din toată inima în această seară“, a început Regele, BBC transmițându-i cuvintele nu numai către supușii din Marea Britanie, ci și către cei din Imperiul îndepărtat, inclusiv locul de naștere al lui Logue. „Este pentru prima dată când un Rege nou-încoronat este capabil să le vorbească tuturor popoarelor lui în casele lor, în ziua încoronării...“

Lui Logue îi curgea transpirația pe șira spinării.

„Împreună cu Regina, vă dorim tuturor sănătate și fericire și nu îi uităm, în aceste clipe de sărbătoare, pe cei care trec prin suferința unei boli“, a continuat Regele, „cu demnitate“, a gândit Logue.

„Nu găsesc cuvintele cu care să vă mulțumesc pentru dragostea și loialitatea voastră față de Regină și de mine... Voi spune doar atât: că, dacă în anii următori voi putea să îmi manifest recunoștința servindu-vă, atunci aceasta este calea pe care o aleg mai presus de toate celelalte... Regina și cu mine vom păstra pentru totdeauna în inimile noastre emoția din această zi. Fie ca noi să fim demni întotdeauna de bunăvoința despre care sunt mândru să cred că ne înconjoară la începutul domniei mele. Vă mulțumesc din inimă și fie ca Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți.“

La finalul discursului, Logue era atât de extenuat, încât nu putea să vorbească. Regele i-a înmănat lui Wood Medalia încoronării și, la scurt timp după aceasta, Regina li s-a alăturat.

— A fost minunat, Bertie, mult mai bine decât înregistrarea, i-a spus ea.

Regele și-a luat la revedere de la Wood și, întorcându-se spre Logue, l-a strâns de mână și i-a spus:

— Noapte bună, Logue, îți mulțumesc foarte mult. Regina a făcut la fel, ochii ei albaștri strălucind în timp ce el i-a răspuns, copleșit de moment:

— Cel mai mare lucru din viața mea, Maiestate, este să fiu în stare să vă slujesc.

— Noapte bună. Mulțumesc, a repetat ea, înainte de a adăuga, încet: Dumnezeu să te binecuvânteze.

Ochii lui Logue s-au umplut de lacrimi și s-a simțit ca un netot în timp ce cobora spre încăperea lui Hardinge, unde a băut încă un whisky cu sifon, pe care l-a regretat imediat. Și-a dat seama mai târziu că era o prostie să bei pe stomacul gol, pentru că lumea a început să se învârtă în jurul lui, iar limba să i se împleticească. Cu toate acestea, a plecat cu Hardinge în mașină, lăsându-l la St. James, apoi întorcând spre sud-est, spre casă. Rememorând evenimentele istorice ale zilei, mintea lui Logue tot revenea la momentul în care Regina îi spusese „Dumnezeu să te binecuvânteze“ – la acesta, precum și la ideea că trebuia neapărat să meargă la dentist.

Logue a petrecut ziua următoare aproape în întregime în pat, ignorând soneria insistentă a telefonului, pentru că prietenii îl sunau pentru a-i transmite felicitări. Verdictul ziarelor cu privire la discurs a fost în mod clar pozitiv. „Aseară, vocea Regelui a fost puternică și profundă, semănând uimitor de mult cu cea a tatălui său“, a relatat *Star*. „A pronunțat cuvintele ferm, clar – și fără ezitare“. Cei doi bărbați nu își puteau dori laude mai potrivite.